Syyttäjälaitos **7.10.2022** SY/1905/2022

Julkinen

Eduskunta
Hallintovaliokunta

U 73/2022 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi varojen takaisinhankinnasta ja menetetyksi tuomitsemisesta

Syyttäjälaitos suhtautuu direktiivin tavoitteisiin myönteisesti ja pitää lähtökohtaisesti kannatettavina toimenpiteitä, joilla pyritään tehostamaan viranomaisten toimintaedellytyksiä, rajat ylittävää yhteistyötä sekä rikoshyödyn tosiasiallista poisottamista mukaan lukien laajemmat säännöt laajennetusta menetetyksi tuomitsemisesta, tuomioon perustumattomasta menetetyksi tuomitsemista ja rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän varallisuuden menetetyksi tuomitsemista (ehdotuksen artiklat 14-16).

Direktiivin valmistelu on kesken ja kuten valtioneuvoston U-kirjelmästäkin on luettavissa, monet ehdotukset kaipaavat vielä täsmennystä, jotta niiden merkitystä olisi kansallisesti mahdollista arvioida.

Syyttäjälaitos haluaa kuitenkin jo tässä direktiivin valmisteluvaiheessa kiinnittää huomiota seuraaviin ehdotuksessa oleviin syyttäjäntoiminnan kannalta merkityksellisiin artikloihin.

Ehdotetun 4 ja 5 artiklan sanamuotojen perusteella ARO-toimistojen toimivalta jäljittää ja tunnistaa omaisuutta ulottuisi myös tuomion jälkeiseen vaiheeseen (jo menetetyksi tuomittu omaisuus). Tämä edellyttänee U-kirjelmässä todetuin tavoin

muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön, koska nykyisen esitutkinta- ja pakkokeinolain säännösten perusteella esitutkintaviranomaisella ei ole toimivaltaa jäljittää omaisuutta kattamaan jo tuomittua menettämisseuraamusta. Ehdotettua toimivaltaa on pidettävä kannatettavana.

Ehdotuksen 6 artiklassa todetaan, että ARO-toimistoille on, siinä määrin kuin on tarpeen rikoshyödyn, rikoksentekovälineiden ja omaisuuden jäljittämiseksi ja tunnustamiseksi, varmistettava välitön ja suora pääsy syyttäjäviranomaisen asiaankuuluviin tietoihin. Ehdotuksen määrittelyä on pidettävä liian laveana ja sitä tulisi täsmentää, jotta olisi paremmin arvioitavissa se, mitä tietoja tämä kansallisessa järjestelmässämme, jossa esitutkintaviranomainen johtaa esitutkintaa, voisi tarkoittaa.

Ehdotuksen 9 artiklan 4 kohdassa säädetään ARO-toimiston tietojenvaihdossa saamien tietojen esittämisestä todisteena. Artiklassa on todettu, että jäsenvaltion on varmistettava, että toimistojen 1–3 kohdan mukaisesti toimittamat tiedot voidaan esittää todisteina jäsenvaltion kansalliselle tuomioistuimelle kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti. Ehdotuksen suhde esimerkiksi eurooppalaiseen tutkintamääräykseen (EIO) ja yleisimmin kansainväliseen oikeusapuun ja sitä koskeviin säädöksiin jää kuitenkin epäselväksi ja sitä tulee selventää. Direktiivissä tarkoitetun tiedonvaihdon kautta hankittujen asiakirjojen suorasta hyödynnettävyydestä todisteina rikosprosessissa tulee säädellä yksiselitteisesti, jotta vältytään yhtäältä tarpeettomilta oikeusapupyynnöiltä ja toisaalta oikeudenkäynnissä esitettäviltä väitteiltä siitä, onko jokin todiste laillisesti kyseisen asian käsittelyä varten hankittu.

Ehdotuksen 11 artiklan säädetään ARO-toimistojen toimivallasta jäädyttää omaisuutta, mahdollisen menetetyksi tuomitsemisen varmistamiseksi. Ehdotetun artiklan 3 kohdassa on esitetty ARO-toimistoille toimivalta toteuttaa artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja välittömiä toimia siihen asti, kun artiklan 1 kohdan mukainen

jäädyttämispäätös on annettu. Tällaisten kiireellisten väliaikaisten toimenpiteiden voimassaoloaika saa ehdotuksen mukaan olla enintään seitsemän päivää. Valtioneuvoston kirjelmässä on lähdetty siitä, että pakkokeinolain 6 ja 7 luvun mukaiset pakkokeinot voisivat olla 11 artiklassa tarkoitettuja välittömiä toimia. Jäädyttämispäätöksellä on kuitenkin muussa yhteydessä, esimerkiksi jäädyttämisasetuksen 2018/1805 soveltamisesta annetussa laissa, tarkoitettu kansallisen pakkokeinolain mukaista takavarikkoa, vakuustakavarikkoa ja väliaikaista vakuustakavarikkoa. Näin ollen artiklan teksti on luettavissa myös siten, että artikla edellyttää ARO-toimistolla olevan toimivalta tehdä välittömiä toimia omaisuuden säilyttämiseksi ennen kuin on annettu kotimainen päätös takavarikon tai vakuustakavarikon käyttämisestä tai ennen kuin toisesta valtiosta on saapunut virallinen pyyntö jäädyttää. Kyse olisi uudesta velvollisuudesta ja edellyttäisi muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Ottaen huomioon direktiivin tavoite tehostaa rikoshyödyn tosiasiallista poisottamista, on ehdotettua seitsemän päivän määräaikaa tällaisille välittömille toimenpiteille pidettävä liian lyhyenä.

Ehdotetussa 15 artiklassa säädetään tuomioon perustumattomasta menetetyksi tuomitsemisesta eli siitä, että menettämisseuraamus voidaan tuomita, vaikka ketään ei tuomittaisi rikoksesta. Valtioneuvoston U-kirjelmässä on tuotu esiin, että artiklan sanamuoto tuomitsemiskynnyksestä on erilainen kuin voimassa olevassa konfiskaatiodirektiivissä. U-kirjelmän mukaan on epäselvää, onko ehdotettu kynnys aikaisempaa matalampi vai korkeampi. Koska direktiivin tarkoitus on tehostaa rikoshyödyn poisottamista, ei tulkinnassa voitane lähteä siitä, että tuomitsemiskynnystä olisi tarkoitus korottaa.

Jukka Rappe

apulaisvaltakunnansyyttäjä

Mari Mattila

valtionsyyttäjä

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoitusten oikeellisuuden voi tarkastaa valtakunnansyyttäjän toimiston kirjaamosta.

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Mari Mattila
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
mari.mattila@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Jukka Rappe
Apulaisvaltakunnansyyttäjä
Syyttäjälaitos
jukka.rappe@oikeus.fi